herpy

ORMAR

Central American Boa

Boa imperator

Boa imperator är en kraftig boa från Centralamerika och nordvästra Sydamerika, brun till grå med mörka sadelmärken och en svans som ofta blir rödaktig mot spetsen. Unga djur klättrar, vuxna lever mest på marken. Den blir 130-250 cm, är aktiv i skymning och på natten och lever 20-30 år. Den kräver ett stort terrarium, sällsynta, små måltider och en hållare som kan ta ansvar i decennier.

Familj: Boidae Tidigare namn: *Boa constrictor imperator*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**130-250 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**20-30 år**
Aktiv	**I skymningen och på natten**
Levnadssätt	**Trädlevande och marklevande**
Biotop	**Halvöken, torrskog och regnskog**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**180 × 90 × 90 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**24-30 °C**
Värmeplats	**30-32 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**55-75 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 2
Föda	**Ryggradsdjur**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Levandefödande**
Könsmogen	**18-48 mån.**
Kullstorlek	**10-65 ungar**
Dräktighet	**100-120 dagar**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Boa imperator är en kraftigt byggd, tung orm med triangulärt huvud, vertikala pupiller och ett mönster av mörka sadelmärken och ovaler på brun, grå eller gyllene botten. Svansen är ofta mörkare, brun till djupt röd. Utseendet varierar mycket med lokalen: djur från Cayos Cochinos utanför Honduras är naturligt ljusa med en laxfärgad till orange svans, djur från Nicaragua har kompakta, rundade sadlar, och på små öar finns dvärgformer.

Vuxna djur är normalt 130-250 cm och väger omkring 6 kg. Honorna är tydligt större än hanarna, och enstaka djur når 3,7 m. Arten är en av de mindre i släktet.

B. imperator räknades tidigare som en underart av *Boa constrictor*, men DNA visar en egen utvecklingslinje med 5-7 % skillnad, och den är nu en självständig art. Den har två underarter, nominatformen och *B. i. sabogae* från Pärlöarna i Panamabukten. Beståndet vid Mexikos Stillahavskust räknas av de flesta som en separat art, *Boa sigma*. Det vetenskapliga

artnamnet är latin för kejsare eller härskare. I handeln förväxlas arten ofta med *B. constrictor*, och många djur i fångenskap är blandningar av olika lokalformer, så fråga vad som faktiskt säljs. Det finns många morfer, till exempel albino, hypomelanistisk och jungle, men vägledningen handlar om arten.

Djuret är lugnt och tål oftast hantering väl, och det är en av anledningarna till att arten är bland de mest hållna stora ormarna. Djur från Centralamerika kan väsa och slå upprepade gånger när de störs, medan djur från Sydamerika tämjs lättare. Arten är en stor, stark orm som kräver utrymme, tid och erfarenhet.

Utbredning och livsmiljö

Boa imperator lever från Mexiko genom Centralamerika till nordvästra Sydamerika väster om Anderna. I Mexiko finns den bland annat på Yucatán och i Quintana Roo, Chiapas, Oaxaca, Veracruz, Tamaulipas, San Luis Potosí, Sinaloa, Chihuahua, Michoacán och Guerrero. Mot söder följer den Belize, Guatemala, El Salvador, Honduras, Nicaragua, Costa Rica och Panama, och den finns i Colombia och Ecuador. Underarten *B. i. sabogae* lever på Pärlöarna i Panamabukten, och det finns lokala bestånd på mindre öar i Karibiska havet, bland annat San Andrés, Corn Islands och Cayos Cochinos.

Var *B. imperator* och *Boa sigma* möts vid Mexikos Stillahavskust, särskilt i Oaxaca, är gränsen oklar.

> **Naturlig utbredning:** Mexiko, Belize, Guatemala, El Salvador, Honduras, Nicaragua, Costa Rica, Panama, Colombia och Ecuador.

LIVSMILJÖ

Arten lever i ett brett urval av livsmiljöer, från fuktig tropisk regnskog till torr skog och halvöken. Den föredrar fuktig skog, där det finns fukt, värme, skydd och gott om bytesdjur, och den finns ofta vid floder och vattendrag, eftersom den är en skicklig simmare. Den använder också gnagargångar och ihåliga träd som gömställen.

Unga djur klättrar och jagar i träd och buskar, medan äldre och tyngre djur övervägande lever på marken. Arten är skymnings- och nattaktiv, men kan sola sig på dagen när nätterna är kalla. Djuret är en gömslejägare som äter fåglar, fladdermöss och däggdjur som ekorrar, råttor, opossum och aguti samt leguaner. Bytet dödas genom strypgrepp. Födan är oregelbunden i naturen, och ämnesomsättningen är långsam.

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur ska ha ett terrarium på minst 180 × 90 × 90 cm (längd × bredd × höjd), och större och högre är klart bättre. Som tumregel är längden ormens längd, bredden hälften och höjden hälften. Ett djur över 2,4 m kräver minst 240 × 120 × 120 cm. Terrariet ska vara så stort att ormen kan sträcka ut sig helt och att det finns plats för en tydlig temperaturgradient. Färdiga terrarier över 120 × 60 × 60 cm är dyra och sällsynta, så de flesta hållare bygger själva. Använd fuktbeständiga material: PVC-skiva eller impregnerat trä förseglat med djursäkert lack. Melamin löses upp i fukten.

En nyfödd unge kan bo i ett terrarium av vuxenstorlek om det finns många gömslen. Ungar kan tredubbla längden under första året. Alternativt kan en ventilerad plastlåda användas som tillfälligt uppfödningsutrymme.

Terrariet ska öppnas framifrån. Ett djur som ser en hand komma ovanifrån uppfattar den som ett rovdjur. Locket eller dörren ska kunna låsas. En stor boa tar sig ut genom även små öppningar, så använd lås och aldrig tejp, som kan skada ormen.

Bottenskiktet ska vara minst 5 cm djupt, gärna 8-10 cm, så att djuret kan gräva och botten håller kvar fukten. En blandning av 40 % matjord, 40 % kokosfiber och 20 % lekesand är ett bra val, och ett lager sphagnum och torra löv ovanpå ökar fuktigheten. Cypresspån och kokosbark kan användas, men ger risk för tilltäppt tarm om djuret sväljer dem. Undvik ren sand, grus, mattunderlag, furu och ceder.

Inred med kraftiga grenar, kork och gömslen, både på marken och på höjden. Unga djur klättrar mest. Ta bort avföring varje vecka, och byt bottensubstratet helt var 3:e-6:e månad.

Läs mer: Värme och temperatur

TEMPERATUR

Arten ska ha en gradient från kallt till varmt. Luften vid solplatsen ska vara 30-32 °C och den kalla änden 24-26 °C, och hela terrariet bör rymma zoner mellan 24 och 32 °C. Använd minst två halogenlampor eller infraröda värmelampor sida vid sida, så att hela den hoprullade ormen värms jämnt, och lägg en ljus sten eller en bit trä som solplats. Lampor över nät är säkrast.

Sitter de inne i terrariet ska de ha ett skyddande galler. Använd klara eller vita lampor, inte färgade.

Värmemattor och värmekablar kan bara vara ett komplement och ska alltid ha termostat. Värmen kommer ovanifrån i naturen, och djuret använder oftast bara solplatsen under matsmältningen.

Stäng av all värme på natten. Temperaturen kan sjunka till omkring 20 °C utan problem, och är rummet kallare ska en ljusfri värmekälla med termostat komplettera. En årstidsrytm med något kortare dagar och något lägre temperatur på vintern är nödvändig för avel (se parning).

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska ligga på 55-75 % och variera något. Kortvarigt över 70 % skadar inte om terrariet får torka ut, medan ihållande fukt ger mögel. Före hudömsning kan 75-85 % hjälpa djuret att ömsa i ett stycke. Mät med en digital hygrometer.

Fuktigheten hålls genom att blanda in vatten i botten, genom ett stort, tungt vattenkärl som djuret kan ligga i, genom duschning och ett fuktigt gömsle med sphagnum i den kalla änden. Vattenkärlet ska vara så tungt att det inte välter och ska rengöras och desinficeras varje gång djuret har avföring i det. Ett lågt vattenkärl är säkrast för unga djur, som kan drunkna i ett djupt kärl.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är skymnings- och nattaktiv, så den behöver inte kraftigt ljus, men UVB rekommenderas. Den hör till Ferguson-zon 2: tillfälligt solbad. Målet är ett UV-index på 2-3 vid solplatsen. Ett T5 HO-rör på 5-6 % UVB över nät ska sitta 25-35 cm över djuret på solplatsen, utan nät 35-45 cm. Kontrollera med en UV-mätare, och byt röret var 12:e månad, även om det lyser.

Tänd ljuset omkring 13 timmar på sommaren och 11 timmar på vintern. Det får inte vara ljus på natten, eftersom djurets ögon är anpassade till mörker och ljus stör dag-nattrytmen.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

B. imperator är en köttätare och ska ha hela bytesdjur. Unga djur får möss och små råttor, och vuxna djur får råttor, unga kaniner, marsvin, kycklingar och vaktlar. Variation är hälsosamt. Använd upptinade, frysta bytesdjur: de är säkrare än levande, som kan bita och skada ormen. Erbjuds levande byten ska bytet tas bort om det inte har ätits efter 15-30 minuter.

Bytets vikt får högst vara 10 % av ormens vikt, och det får inte vara tjockare än ormens bredaste ställe. Boor tål stora bytesdjur sämre än pytonormar, och för stort byte ger uppkastning, som kan skada eller döda djuret. Efter måltiden ska man högst se en svag buckla.

Utfodringsfrekvens: - Under 12 månader: var 10:e-12:e dag. - 12-18 månader: var 12:e-14:e dag. - 18-30 månader: var 2:a-3:e vecka. - 2,5-3 år: var 3:e-4:e vecka. - 3-4 år: var 4:e-6:e vecka. - Över 4 år: var 4:e-8:e vecka.

Små måltider och en långsam ämnesomsättning är hälsosamt, och för täta måltider ger fetma. Ryggraden ska vara täckt och kroppen rund, men inte tjock. Vänta en vecka efter hemkomsten innan första utfodringen, och undvik hantering i 48 timmar efter en måltid. Växtföda kan ormen inte smälta. Tillskott är inte nödvändigt vid hela bytesdjur.

BETEENDE OCH HANTERING

B. imperator är en klok, individuell orm. Många djur tål och tycker om hantering, men vissa vill helst ha ro. Ungar och unga djur är ofta nervösa och kan väsa och bita, eftersom de är på sin vakt mot rovdjur. Konsekvent, mild hantering gör dem lugna. Vuxna djur som ligger hoprullade med öppen, väsande mun vill inte ut den dagen.

Ge ett nytt djur minst en vecka i fred, och vänta med hantering tills det äter regelbundet. Börja med högst 5 minuter och öka gradvis. Tvätta händerna före och efter. Knacka djuret försiktigt på huvudet med en pappersrulle eller en ormkrok, så att det vet att det gäller hantering och inte föda, och lyft det underifrån med den ena handen under framkroppen och den andra under bakkroppen. Lyft aldrig i svansen. Djuret slingrar sig runt armen för att hålla balansen, och det är inte en attack.

Hantera inte djuret när ögonen är blåaktiga före hudömsning, på utfodringsdagen eller inom 48 timmar efter en måltid. Vuxna djur över 2 m hanteras tillsammans med en annan vuxen. Låt aldrig barn vara ensamma med djuret.

Håll djuren var för sig. Arten är solitär, och två djur i samma terrarium kan äta upp varandra. Parning är undantaget, och djuren ska skiljas åt efter en period.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Honorna är tydligt större än hanarna, men utöver storleken går könen inte att skilja åt säkert på utseendet. Könet bestäms med en sond, som en veterinär eller en erfaren uppfödare bör använda. Djuren når vuxenstorlek efter 3-4 år, men växer långsamt vidare hela livet. Honor bör vara omkring 3 år och väga minst 3,5 kg innan de sätts i avel. Hanar är könsmogna efter 18 månader, men bör vara minst 120 cm. Dräktigheten belastar honan, så hon ska vara i god kondition.

PARNING

I naturen parar sig arten under torrperioden, och hanarna kan para sig med flera honor. Under parningen avger honan doftämnen, och hanarna kan brottas om henne. Hanen lägger svansen om honans, och parningen kan vara från några minuter till timmar och kan upprepas i några veckor. Honan kan lagra sperma i upp till ett år.

I fångenskap kräver avel en årstidsrytm. Från juni till oktober hålls luften på 28-29 °C, och i oktober sänks den till 24-28 °C. Ge djuren en måltid en vecka innan, eftersom hanarna äter lite eller inget alls under den svala perioden. Mindre bytesdjur erbjuds varje vecka. I terrariet ska en fjärdedel hållas på omkring 31 °C, så att honan kan mogna äggen och smälta maten, och det förebygger luftvägsinfektion. Hanarna sätts in till honorna från sen oktober till mars, och temperaturen höjs gradvis från mars till maj. Nedkylning ger ökad risk för luftvägsinfektion, så håll ett öga på djuren.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

B. imperator föder levande ungar. Dräktighetens längd och kullstorleken 10-65 är lånade från *Boa constrictor*, som arten tidigare räknades till. Ägglossningen syns som en kraftig uppsvällning mitt på kroppen som liknar en stor måltid. Två till tre veckor senare ömsar honan hud (den postovulatoriska hudömsningen), och dräktigheten räknas från denna hudömsning och varar omkring 100-120 dagar. Ungarna kommer inom omkring fyra månader efter ägglossningen.

En kull är 10-65 ungar, typiskt omkring 16-25, och vissa kan vara dödfödda eller obefruktade ägg (kallade slugs). Honan får högst en kull per år, och i naturen förökar sig bara omkring hälften av honorna ett givet år. En hona får typiskt tre till fem kullar under sitt liv i fångenskap.

INKUBATION

Det finns inga ägg att ruva, eftersom arten föder levande ungar. Under dräktigheten ska honan ha en tydlig värmegradient med en varm plats där hon kan sola sig, men hon får inte överhettas. Ge henne också friskt vatten och ro. Dräktigheten varar omkring 100-120 dagar räknat från hudömsningen efter ägglossningen. Ungarna föds i en tunn hinna som de snabbt kommer ut ur, och är självständiga från första dagen. Ta bort dödfödda ungar och obefruktade ägg. Honor kan i sällsynta fall få ungar utan hane (partenogenes); det har påvisats i släktet.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Nyfödda ungar är omkring 38-51 cm och självständiga från födseln. Håll dem först tillsammans i en ventilerad låda med fuktig botten, gömslen och ett lågt vattenkärl. Efter omkring 10 dagar ömsar de hud första gången, och då ska de flyttas var och en till sin låda eller sitt terrarium. Första måltiden är en liten mus omkring två veckor efter födseln, därefter en mus varje vecka de första månaderna. Ungarna ömsar hud var 1:a-2:a månad under de första åren och kan tredubbla längden under första året, så de ska flyttas regelbundet till större terrarier.

Hälsa och vanliga misstag

De flesta problem beror på fel i uppsättningen. Typiska problem är:

- Uppkastning vid för stora bytesdjur, för tidig hantering efter en måltid eller för låg temperatur. Uppkastning belastar djuret och kan vara dödlig.
- Fetma vid för täta måltider.
- Kvalster (*Ophionyssus natricis*) och inre parasiter, särskilt hos vildfångade djur. Använd uppfödda djur, och sätt nya djur i karantän.
- Problem med hudömsning vid för torr luft: använd ett fuktigt gömsle.
- Tilltäppt tarm vid bottensubstrat, för låg temperatur eller torka.
- Luftvägsinfektion vid för kall eller fuktig luft: djuret andas med öppen mun eller har snor.
- Mögel och bakterier vid för ihållande fukt.

Väg djuret varje vecka och för dagbok över vikt, utfodring och hudömsning. En plötslig viktnedgång är ofta det första tecknet på sjukdom. Reptiler döljer sjukdom, så sök en veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret inte äter, tappar i vikt eller verkar slött.

Läs mer: Karantän och hygien Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.